

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษา "เรื่องผลกระทบของการย้ายถิ่นของแรงงานลาวในจังหวัดมุกดาหาร" มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลในการผลักดัน และปัจจัยที่มีอิทธิพลในการดึงดูดให้มีการย้ายถิ่นของแรงงานลาวในจังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อศึกษากระบวนการย้ายถิ่น ลักษณะการจ้างแรงงานลาวในจังหวัดมุกดาหาร
3. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบด้านต่างๆ ที่เกิดจากการย้ายถิ่นของแรงงานลาวในจังหวัดมุกดาหาร ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดมุกดาหารที่มีต่อแรงงานลาว

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมกับเชิงปริมาณ ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ ชุดที่หนึ่ง ใช้กับกลุ่มข้าราชการ ชุดที่สอง ใช้กับกลุ่มเอกชน ชุดที่สาม ใช้กับตัวแทนประชาชน และแบบสอบถามใช้กับแรงงานลาว สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์นั้น จะทำการสรุปคำตอบจากแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด แล้วอภิปรายตามวัตถุประสงค์โดยวิธีพรรณนา และทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และอธิบายเชิงพรรณนา

6.1.1 กลุ่มประชากรสำหรับการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย / ผลักดันนโยบาย โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มเอกชน และกลุ่มตัวแทนประชาชน จำนวน 90 คน โดยมีการแบ่งสัดส่วนในการสัมภาษณ์ ดังนี้ กลุ่มข้าราชการ 30 คน กลุ่มเอกชน 30 คน และกลุ่มตัวแทนประชาชน 30 คน ซึ่งในแต่ละกลุ่มนั้น จะแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองมุกดาหาร 10 คน อำเภอดอนตาล 10 คน และอำเภอห้วยน้ำใหญ่ 10 คน ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ทราบถึงผลกระทบด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นของแรงงานลาวเข้ามาในจังหวัดมุกดาหารครอบคลุมทั้ง 3 อำเภอ ที่มีพรมแดนติดต่อกับแขวงสะหวันนะเขต ได้แก่ ผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดมุกดาหารที่มีต่อแรงงานลาว

2. กลุ่มแรงงานลาวที่ย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหารจำนวน 120 คน โดยมีการแบ่งสัดส่วนในการสอบถาม ดังนี้ แรงงานลาวที่ย้ายถิ่นในเขตอำเภอเมือง 40 คน อำเภอดอนตาล 40 คน และในอำเภอห้วยน้ำใหญ่ 40 คน ซึ่งในแต่ละอำเภอจะแบ่งเป็นแรงงานลาวที่ถูกกฎหมาย (จดทะเบียนแรงงาน) 20 คน และแรงงานลาวที่ผิดกฎหมาย (ไม่ได้จดทะเบียนแรงงาน) 20 คน

6.1.2 ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะข้อมูลทั่วไปของแรงงานลาวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 120 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 55.8) และอยู่ในช่วงอายุ 15 – 20 ปี (ร้อยละ 48.3) โดยส่วนใหญ่เข้ามาประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม (ร้อยละ 37.5) และมีรายได้ 2,001 – 2,500 บาท (ร้อยละ 37.5)

6.1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการผลักดันและดึงดูดให้มีการย้ายถิ่น

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลในการผลักดันและดึงดูดให้กลุ่มตัวอย่างย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหาร มีดังนี้

6.1.3.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการผลักดันให้มีการย้ายถิ่น

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลในการผลักดันให้กลุ่มตัวอย่างย้ายถิ่นออกจากประเทศลาว

3 อันดับแรก ได้แก่

- ความยากจน (ร้อยละ 31.9)
- ค่าจ้างที่ต่ำในประเทศลาว (ร้อยละ 29.7)
- การว่างงาน (ร้อยละ 26.3)

6.1.3.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการดึงดูดให้มีการย้ายถิ่น

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลในการดึงดูดให้กลุ่มตัวอย่างย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหาร

3 อันดับแรก ได้แก่

- ค่าจ้างที่สูงกว่าในประเทศไทย (ร้อยละ 31.4)
- โอกาสความก้าวหน้า (ร้อยละ 29.7)
- การขาดแคลนแรงงานของจังหวัดมุกดาหาร (ร้อยละ 26.9)

6.1.4 กระบวนการย้ายถิ่น

สำหรับในกระบวนการย้ายถิ่นนี้ จะประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มการย้ายถิ่น ได้แก่ การตัดสินใจในการย้ายถิ่น ขั้นระหว่างย้ายถิ่น ได้แก่ กระบวนการเดินทางและอำนวยความสะดวกในการเดินทาง และขั้นเดินทางถึงประเทศปลายทางและได้พำนักอยู่ในประเทศนั้น ดังนี้

ในการตัดสินใจในการย้ายถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหาร ส่วนใหญ่ตัดสินใจในการย้ายถิ่นด้วยตนเอง (ร้อยละ 60.0) และสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ตัดสินใจในการย้ายถิ่นโดยมีผู้ชักชวนนั้น จะมาตามคำชักชวนของญาติพี่น้อง (ร้อยละ 56.3) โดยกลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ต้นทางอยู่ในเมืองคันทะบูลี (ร้อยละ 20.8) เมืองอาดสะพอน (ร้อยละ 15.5) เมืองจำพอน

(ร้อยละ 14.2) เมืองไซพูทอง (ร้อยละ 12.5) เมืองอุทุมพอนและเมืองไซบุลี (ร้อยละ 10.8) เมืองพะลานไซ (ร้อยละ 9.3) เมืองวีระบุลี (ร้อยละ 3.3) เมืองอาดสะพังทอง (ร้อยละ 2.5) และเมืองพิน (ร้อยละ 0.8) ตามลำดับ และใช้ระยะเวลาในการเดินทางจากพื้นที่ต้นทางมายังพื้นที่ปลายทางในจังหวัดมุกดาหาร 1 ชั่วโมง 1 นาที – 2 ชั่วโมง (ร้อยละ 28.3) ในการย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหารนั้น กลุ่มตัวอย่างไม่มีการหยุดพักนักระหว่างการเดินทาง (ร้อยละ 100.0)

สำหรับการเดินทางเข้ามายังจังหวัดมุกดาหารนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองมา (ร้อยละ 81.3) แต่จะใช้วิธีลักลอบเข้าเมือง โดยการนั่งเรือข้ามมาขึ้นตามท่าธรรมชาติตรงบริเวณริมแม่น้ำโขง สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าเมืองโดยผ่านด่านตรวจคนเข้าเมือง เอกสารที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในการผ่านด่านตรวจคนเข้าเมือง คือ บัตรผ่านแดน (ร้อยละ 86.4) ซึ่งในย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหารนี้ กลุ่มตัวอย่างไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายอื่นใดนอกจากค่าเดินทาง

(ร้อยละ 100.0) และเมื่อได้รับเข้าทำงานและได้รับค่าจ้างแล้ว กลุ่มตัวอย่างจะส่งเงินหรือสิ่งของมีค่ากลับไปให้ที่บ้าน (ร้อยละ 85.8) โดยจะใช้วิธีให้ทางบ้านเดินทางมารับด้วยตนเอง (ร้อยละ 40.7) นำกลับไปให้ด้วยตนเอง (29.2) ฝากคนรู้จักนำกลับไปให้ (ร้อยละ 28.2) และส่งทางธนาคาร (ร้อยละ 1.9) ตามลำดับ

สำหรับในด้านที่พักอาศัยเมื่อย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในจังหวัดมุกดาหารนั้น กลุ่มตัวอย่างจะพักอาศัยอยู่กับนายจ้าง (ร้อยละ 100.0) โดยนายจ้างยังดูแลในส่วนของอาหารให้กับกลุ่มตัวอย่าง และหากกลุ่มตัวอย่างไม่สบายหรือเจ็บป่วย ก็จะได้รับการรักษาพยาบาลหรือทานยา รักษาโรค จนหายจากอาการเจ็บป่วย (ร้อยละ 89.2) ในด้านสภาพความเป็นอยู่นั้น กลุ่มตัวอย่างกล่าวว่ามีสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีกว่าอยู่ที่ประเทศลาว (ร้อยละ 98.4) เพราะเมื่อย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในจังหวัดมุกดาหารแล้ว มีงานให้ทำ และมีรายได้ รวมไปถึงมีความเป็นอยู่ในด้านอาหารการกินดีกว่าอยู่ในประเทศลาว เพราะในประเทศลาวมีแต่ความยากจนและไม่มียานอื่นให้ทำ นอกจากงานด้านเกษตรกรรม

สำหรับความพอใจในสภาพชีวิตและความเป็นอยู่เมื่อย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหารนั้น กลุ่มตัวอย่างกล่าวว่ารู้สึกพอใจในสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ (ร้อยละ 100.0) และมีความรู้สึกมั่นคงในชีวิตมากกว่าอยู่ในประเทศลาว (ร้อยละ 100.0) เพราะมีงานให้ทำ และมี

รายได้รวมไปถึงการมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านอาหาร และด้านสุขภาพ และกลุ่มตัวอย่างกล่าวว่าไม่มีความต้องการที่จะย้ายถิ่นกลับไปยังประเทศลาว (ร้อยละ 88.3)

6.1.5 ผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นของแรงงานลาวในจังหวัดมุกดาหาร

6.1.5.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

1. แก้ปัญหาขาดแคลนแรงงาน แรงงานลาวที่ย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหาร สามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานระดับล่าง และแรงงานตามฤดูกาล
2. มีแรงงานให้เลือกใช้มากขึ้น การที่แรงงานลาวย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหาร ทำให้มีจำนวนแรงงานในตลาดแรงงานมากขึ้น ทำให้นายจ้างมีแรงงานให้เลือกใช้มากขึ้น
3. ลดต้นทุนการผลิตของสถานประกอบการ เนื่องจากแรงงานลาวมีอัตราค่าจ้างที่ต่ำ และถูกกว่าแรงงานไทย จึงทำให้สถานประกอบการสามารถลดต้นทุนในการผลิตลงได้

6.1.5.2 ผลกระทบด้านสังคม

1. ปัญหาอาชญากรรม การที่มีแรงงานลาวย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหาร ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้นในจังหวัด ได้แก่ การลักทรัพย์
2. ปัญหายาเสพติด เนื่องจากแรงงานลาวนำยาเสพติด ติดตัวมาด้วย โดยที่แรงงานเหล่านั้นใช้นำมาเสพเอง และจำหน่าย จึงทำให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติด
3. การลักลอบขนของหนีภาษีและยาเสพติด เนื่องจากการเข้าออกเมืองนั้นสามารถกระทำได้ง่าย จึงทำให้แรงงานเหล่านั้นอาศัยช่องว่างกระทำคามผิด
4. ปัญหาโสเภณี การที่แรงงานลาวย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหาร ทำให้เกิดปัญหาโสเภณีในจังหวัดเพิ่มมากขึ้น และการแพร่กระจายของโรคเอดส์ เนื่องจากการลักลอบขายบริการของแรงงานลาว และการไม่มีความรู้ในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

5. การลักลอบเข้าเมืองและแรงงานผิดกฎหมาย เนื่องจากจังหวัดมุกดาหารและแขวงสะหวันนะเขตมีพรมแดนติดต่อกัน โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ทำให้การเข้าออกเมืองสามารถกระทำได้ง่าย จึงทำให้มีแรงงานที่ลักลอบเข้าเมืองเป็นจำนวนมาก และมีแรงงานที่ผิดกฎหมายอยู่เป็นจำนวนมากในจังหวัด

6.1.5.3 ผลกระทบด้านการเมือง

1. ความไม่สงบเรียบร้อยและความไม่มั่นคงในจังหวัด เกิดเนื่องจากการที่มีแรงงานลาวในจังหวัดมุกดาหารเป็นจำนวนมาก ที่เป็นแรงงานผิดกฎหมาย และแรงงานที่ลักลอบเข้าเมือง จึงส่งผลให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยและความไม่มั่นคงในจังหวัด เนื่องจากแรงงานเหล่านั้นทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นในจังหวัด

2. การปรับนโยบายด้านแรงงาน การที่มีแรงงานลาวย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหารเป็นจำนวนมาก โดยเป็นแรงงานผิดกฎหมาย ซึ่งทำให้เกิดปัญหา และยากแก่การควบคุม ทำให้มีการปรับนโยบายด้านการจ้างแรงงานต่างด้าว เพื่อแก้ปัญหาและควบคุมแรงงานต่างด้าวให้อยู่ในระบบ

6.2 อภิปรายผล

1. ในการย้ายถิ่นของแรงงานลาวเข้ามาในจังหวัดมุกดาหารนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการผลักดันให้มีการย้ายถิ่น ได้แก่ ความยากจน ค่าจ้างที่ต่ำในประเทศลาว และการว่างงาน และสำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลในการดึงดูดให้มีการย้ายถิ่นได้แก่ ค่าจ้างที่สูงกว่าในประเทศไทย โอกาสความก้าวหน้า และการขาดแคลนแรงงานในจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลในการผลักดันและดึงดูด ให้มีการย้ายถิ่นของแรงงานลาวเข้ามาในจังหวัดมุกดาหารดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุณี ฉัตราคม (2531) ซึ่งกล่าวถึงการที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศว่ามีสาเหตุมาจาก ปัจจัยผลักดัน ได้แก่ อัตราการว่างงานและการทำงานในระดับต่ำ และระดับค่าจ้างและเงินเดือนที่ต่ำเมื่อเทียบกับต่างประเทศ สำหรับปัจจัยดึงดูด ได้แก่ ระดับค่าจ้างและเงินเดือนที่สูงกว่า การขาดแคลนกำลังคนในบางสาขา และโอกาสสำหรับความก้าวหน้าในอาชีพ

และสอดคล้องกับทฤษฎีของ Castles and Miller (1993) ที่แบ่งกระบวนการในขั้นเริ่มการย้ายถิ่นออกเป็น 5 ระบบย่อย ว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นนั้น เกิดจากตัวแปรในระบบย่อยเศรษฐกิจ ได้แก่ ความด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่น กล่าวคือ การไม่มีสิทธิครอบครองที่ดินหรือปัจจัยการผลิตอื่นๆ และการว่างงานในประเทศต้นทาง การได้ค่าแรงที่สูงกว่าและการได้งานทำในประเทศปลายทาง ตัวแปรในระบบย่อยการเมือง ได้แก่ ความสัมพันธ์ดั้งเดิมหรือความสัมพันธ์พิเศษที่ประเทศต้นทางกับประเทศผู้รับมีต่อกัน และการกำหนดนโยบายของรัฐประเทศผู้รับที่จะจ้างแรงงานต่างชาติมาทำงานในอาชีพที่มีความขาดแคลนแรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงาน 3 Ds ในตลาดแรงงานระดับทุติยะ ดังในกรณีของจังหวัดมุกดาหารและแขวงสะหวันนะเขตที่มีความผูกพัน เปรียบเหมือนบ้านพี่เมืองน้องกัน จึงทำให้มีแรงงานลาวย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาทำงานในจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีความต้องการแรงงานเพื่อทำงานในภาคบริการ และภาคเกษตร รวมไปถึงงานระดับล่าง เนื่องจากจังหวัดมุกดาหารขาดแคลนแรงงาน ตัวแปรในระบบย่อยสังคม ได้แก่ การถูกชักนำโดยคนรู้จักให้ย้ายถิ่น การร่วมกันตัดสินใจคนในระดับครอบครัวเครือญาติและท้องถิ่นเดียวกัน

และตัวแปรในระบบย่อยวัฒนธรรม ได้แก่ ค่านิยมต้องการเดินทางโดยเฉพาะของคนหนุ่มสาวซึ่งอยู่ในวัยแรงงานที่จะย้ายถิ่นไปหางานในต่างประเทศ รวมไปถึงตัวแปรในระบบย่อยกฎหมาย ได้แก่ กฎหมายคนเข้าเมืองของประเทศต้นทางที่ส่งเสริมให้พลเมืองย้ายถิ่นไปทำงานได้ในต่างประเทศโดยไม่กีดกันหรือมีนโยบายส่งออกแรงงาน ดังแรงงานลาวที่ย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดมุกดาหาร ที่มีการชักชวนให้ย้ายถิ่นโดยเพื่อน และญาติพี่น้อง และการที่ประเทศลาวได้มีบันทึกความเข้าใจความร่วมมือด้านการจ้างแรงงานระหว่างจังหวัดมุกดาหารและแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งเป็นนโยบายที่ส่งเสริมการส่งออกแรงงาน

2. สำหรับกระบวนการย้ายถิ่นของแรงงานลาวนั้น แรงงานจะเป็นผู้ตัดสินใจในการย้ายถิ่นเข้ามาด้วยตนเอง โดยที่ไม่ได้ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมือง และไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายอื่นใดระหว่างการเดินทาง เมื่อได้รับค่าจ้างแล้วแรงงานจะส่งเงินกลับบ้าน โดยให้ทางบ้านเดินทางมารับด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Castles and Miller (1993) ที่แบ่งกระบวนการในขั้นระหว่างการย้ายถิ่นออกเป็น 5 ระบบย่อย ว่าเกิดจากตัวแปรในระบบย่อยเศรษฐกิจ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่างๆ สำหรับการเดินทางอันประกอบด้วยค่าเดินทาง ค่านายหน้าและเงินค่าหัวที่ผู้ย้ายถิ่นจะต้องจ่ายให้แก่ผู้จัดการและผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ไม่พบว่ามีผู้ย้ายถิ่นเข้ามาโดยการผ่านนายหน้า เนื่องจากการเดินทางระหว่างจังหวัดมุกดาหารและแขวง

สะพานนะเขต เป็นการย้ายถิ่นข้ามประเทศที่มีระยะทางใกล้ และใช้เวลาในการเดินทางไม่นาน เพราะสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดมุกดาหารและแขวงสะพานนะเขต ที่มีพรมแดนติดกัน โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ซึ่งทำให้การดูแลพื้นที่บริเวณชายแดนไม่ทั่วถึง จึงทำให้แรงงานลาวเข้าเมืองโดยที่ไม่ได้ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองได้ง่าย

และตัวแปรในระบบย่อยวัฒนธรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ย้ายถิ่นกับนายหน้า ค่านิยมความเชื่อถือ เครือข่ายส่วนบุคคลมากกว่าเครือข่ายทางการ ในการจัดการเดินทาง ด้วยความที่จังหวัดมุกดาหารและแขวงสะพานนะเขตมีความผูกพันเป็นพี่น้องเครือญาติมาตั้งแต่สมัยอดีต มีความใกล้เคียงกันทั้งภาษา และวัฒนธรรม มีการข้ามไปมาหาสู่ระหว่างกันโดยตลอด มาตั้งแต่สมัยอดีต ทำให้แรงงานลาวเกิดความรู้สึกคุ้นเคยกับประชาชนในจังหวัดมุกดาหาร สามารถที่ย้ายถิ่นเข้ามาสามารถที่จะเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดมุกดาหารได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องผ่านนายหน้า จึงเป็นการย้ายถิ่นที่มีความปลอดภัย โดยปราศจากการล่อลวง ตัวแปรในระบบย่อยกฎหมาย ได้แก่ กฎหมายคนเข้าเมืองของประเทศผู้รับที่เปิดโอกาสให้คนต่างชาติย้ายถิ่นเข้ามาทำงานได้ ดังที่จังหวัดมุกดาหารมีบันทึกความเข้าใจความร่วมมือด้านการจ้างแรงงานระหว่างจังหวัดมุกดาหารและแขวงสะพานนะเขต ในเรื่องการนำเข้าแรงงาน นอกจากนี้ยังมีตัวแปรในระบบย่อยการเมือง ได้แก่ นโยบายของรัฐที่จะควบคุมการส่งออกแรงงานย้ายถิ่น และการรวมกลุ่มระหว่างประเทศด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจการค้าหรือเหตุผลอื่นๆ ซึ่งจะมีผลให้การเคลื่อนย้ายของประชากรในกลุ่มประเทศดังกล่าวเป็นไปได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น ก็เป็นการทำให้มีการเคลื่อนย้ายสะดวกยิ่งขึ้น

3. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในจังหวัดมุกดาหาร จากการที่มีแรงงานลาวย้ายถิ่นเข้ามา ได้แก่ การช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงาน ทำให้นายจ้างมีแรงงานให้เลือกใช้มากขึ้น และ ช่วยลดต้นทุนของสถานประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดา และอุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์ (2540) ที่กล่าวว่า การเข้ามาของแรงงานต่างด้าวผลดีต่อส่วนใหญ่จะตกอยู่กับนายจ้างหรือสถานประกอบการ เพราะ นายจ้างจะสามารถนำแรงงานต่างด้าวมาชดเชยแรงงานที่ขาดแคลน ทำให้ธุรกิจดำเนินต่อไปได้และทำให้ทุนแรงงานไม่สูง

และสอดคล้องกับทฤษฎีของ Castles and Miller (1993) ที่กล่าวว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการย้ายถิ่นต่อประเทศประเทศผู้รับแรงงาน ในแง่โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศผู้รับ คือ การย้ายถิ่นจะทำให้เกิดการพึ่งพาแรงงานต่างชาติโดยเฉพาะเศรษฐกิจในระดับ

ทุติยภูมิ ซึ่งจะทำให้ระบบการผลิตในประเทศดังกล่าว เป็นการผลิตแบบใช้แรงงานจำนวนมาก (labour intensive) มากกว่าใช้เทคโนโลยีหรือข้อมูลข่าวสาร (technology / information intensive) เนื่องจากการย้ายถิ่นเข้ามาเป็นแรงงานของแรงงานต่างด้าว อาจทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อประเทศผู้รับแรงงาน ในการที่ทำให้โครงสร้างการจ้างแรงงานของแรงงานที่อยู่ในประเทศผู้รับไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นการทำลายระบบโครงสร้างค่าจ้างแรงงานในประเทศผู้รับแรงงาน และมีผลทำให้ระบบการผลิตในประเทศนั้น เป็นการผลิตที่เน้นการใช้แรงงานระดับล่าง เนื่องจากการจ้างแรงงานในราคาต่ำ ส่งผลทำให้ประเทศดังกล่าวไม่มีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการผลิต

4. ผลกระทบด้านสังคมที่เกิดขึ้นในจังหวัดมุกดาหาร จากการที่มีแรงงานลาวย้ายถิ่นเข้ามา ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม ได้แก่ การลักขโมย ปัญหายาเสพติด ปัญหาการพนันของหนีภาษีและยาเสพติด ปัญหาโสเภณี และปัญหาการลักลอบเข้าเมืองและแรงงานผิดกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ ประสพรัตน์ (2544) ว่า ผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการเข้ามาของแรงงานต่างด้าว คือ ปัญหาอาชญากรรม ที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ เช่น การลักทรัพย์ การโจรกรรมรถยนต์ และความผิดเกี่ยวกับพ.ร.บ.คนเข้าเมือง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chris Lyttleton และ Amorntip Amarapibal (2545) ว่า การเคลื่อนย้ายของแรงงานทำให้เกิดอัตราการเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีเพิ่มมากขึ้น

ในการที่มีการย้ายถิ่นระหว่างประเทศนั้น ปัญหาสังคมที่สำคัญที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาการล่อลวง และการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นภัยอันตรายที่คุกคามต่อตัวแรงงานย้ายถิ่น และนับเป็นปัญหาที่สำคัญต่อโลกในปัจจุบันที่ต้องการแนวทางในแก้ไข เพื่อที่จะนำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์ได้

5. ผลกระทบด้านการเมืองที่เกิดขึ้นในจังหวัดมุกดาหาร จากการที่มีแรงงานลาวย้ายถิ่นเข้ามา ได้แก่ ความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัด เนื่องจากแรงงานลาวก่อสร้างปัญหาด้านอาชญากรรม ทำให้จังหวัดเกิดความไม่สงบเรียบร้อย และเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบ และการปรับนโยบายด้านการจ้างแรงงาน ซึ่งจะมีนโยบายในการต้อนรับหรือผลักดันแรงงานต่างด้าว ทั้งนี้การปรับนโยบายขึ้นอยู่กับความต้องการแรงงานในตลาดแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Castles and Miller (1993) ว่า

ผลกระทบระบบย่อยกฎหมาย ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญสำหรับผู้ย้ายถิ่น คือ กฎหมายแรงงานของประเทศปลายทาง ข้อกำหนดในกฎหมายดังกล่าวจะระบุสถานภาพของผู้ย้ายถิ่น ตลอดจนสวัสดิการทางสังคมที่พึงได้รับ เช่น การคุ้มครองสิทธิของแรงงานต่างชาติ มาตรฐานการจ้างงาน ฯลฯ ข้อกำหนดดังกล่าวอาจได้รับการเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของรัฐที่มีต่อคนต่างชาติ

6.3 ข้อเสนอแนะ

สำหรับแนวทางในการที่จะป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นของแรงงานลาวในจังหวัดมุกดาหารนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรมีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานทุกคน โดยมีการจัดทำแฟ้มข้อมูลและประวัติของแรงงาน และออกบัตรประจำตัวให้กับแรงงานต่างด้าวทุกคน
2. ควรมีการกำหนดอาชีพที่แรงงานต่างด้าวสามารถทำได้ และอาชีพต้องห้ามสำหรับแรงงานต่างด้าว และมีบทลงโทษอย่างจริงจัง ทั้งผู้จ้างและแรงงานต่างด้าว หากพบว่ามีกรณีฝ่าฝืน
3. ควรมีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากการจ้างแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายต่อประเทศ
4. ควรมีการเปิดให้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวปีละ 1 ครั้ง และควรมีการจำกัดจำนวนแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาแต่ละปีให้มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อการจ้างงาน
5. ควรมีการแจ้งถึงอัตราการว่างงานในจังหวัดให้แรงงานไทยในจังหวัดทราบ ก่อนที่จะมีการจ้างแรงงานต่างด้าว และควรกำหนดสัดส่วนการจ้างงานระหว่างแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว
6. กฎหมายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว และกฎหมายคนเข้าเมือง ควรมีความเคร่งครัด และมีบทลงโทษที่เข้มงวด สำหรับผู้ที่กระทำความผิด

6.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากจังหวัดมุกดาหาร เป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดกับกับแขวงสะหวันนะเขต ของประเทศลาว เป็นระยะทาง 72 กิโลเมตร โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ทำให้มีแรงงานลาวที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในจังหวัดมุกดาหารเป็นจำนวนมาก โดยมีทั้งที่ถูกกฎหมาย และผิดกฎหมาย ซึ่งการที่มีแรงงานลาวย้ายถิ่นเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในจังหวัด จึงทำให้ภาครัฐมีบันทึกความเข้าใจความร่วมมือด้านการจ้างแรงงานระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขต เพื่อที่จะแก้ปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย และแรงงานที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย ดังนั้นสิ่งที่น่าติดตามในการวิจัยครั้งต่อไป คือ การติดตามผลของการที่มีบันทึกความเข้าใจความร่วมมือด้านการจ้างแรงงานระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขต ว่าจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้หรือไม่